

elte | ppk

**Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pedagógiai és Pszichológiai Kar**

Kraiciné Szokoly Mária PhD

**Az informális tanulás jelentősége korunkban -
gondolatok a művelődésszervező és jogutód
szakos képzések nézőpontjából**

A szabad tanítástól a tanulás szabadságáig

Andragógiai Műhelykonferencia Koltai Dénes emlékére

Pécs 2024. október 11.

A szabad tanítástól a tanulás szabadságáig A népművelés szaktól a közösségszervezés szakig

Reflektorfényben a művelődés, a műveltség (1960)

- Népművelés szak,
- Szabadművelődés szak,
- Közművelődés szak,
- Művelődésszervező szak,
- Könyvtár szak

Reflektorfényben a felnőttképzés (2000)

- Andragógia alap- és mesterszak

Reflektorfényben „közösségi szinten a művelődés, az ifjúság, a felnőttképzés társadalmi és gazdasági helyzetének fejlesztésével összefüggő állami feladatok”. (2020)

- Közösségszervezés alapszak: humánfejlesztés, kulturális közösségszervezés, ifjúsági közösségszervezés szakirányok

Az informális tanulás gazdasági-társadalmi jelentőségének felértékelődése – reflektorfényben a fiatalok. Mivel kell szembenézni a képzőknek?

- a felnőttkori tanulás 80%-a informális úton valósul meg. (Tough, 2002)
- **Az informális tanulás** - a társas kapcsolatok valamint az önjelölt, a horizontális, a hálózati, a közösségi tanulás révén - **az élethosszig tartó tanulás mindhárom területén jelen van.**
- **Az informális tanulás a szabadidős tevékenységek körén túl a formális és a nem formális tanulási és munkatevékenységek „melléktermékeként” jelenik meg, de jelentőségük nő.**
- **az informális tanulási színtérhez tartozik a tanulási lehetőségek legszélesebb köre**, figyelemmel az önjelölt, a horizontális, a hálózati, a közösségi tanulás növekvő jelentőségére **a felnőttkori tanulás egyre fontosabb színtereiként kell számon tartani.**
- Gyakran nem tudatosan fejlesztett képesség, hanem tacit tudáselemként, készségként épülnek be a fiatal tudástudományába.

Az informális tanulás fogalmi megközelítései – nincs konszenzus

A formális, nem formális és informális tanulás a forrása az egyén tudásának és képességkészletének (Horváth-Csikós, Juhász, 2021).

Az autonóm tanulás: Előre kidolgozott program, vagy iránymutatás nélkül, saját kezdeményezésére és önállóan végzett tanulási folyamat. (Forray, Juhász, 2008).

A közösségi tanulás: másokkal való interakció révén valósul meg. (Juhász, 2014).
Függ a szociális környezettől, közösségi vagy szabadidős tevékenységek során valósul meg. A gondolatok összekapcsolódására, új tartalmak felfedezésére ad lehetőséget.

A kulturális tanulás egyszerre nem formális és informális tanulási forma, és az egyén egész életét végig kíséri. Az intézmények széles köre biztosítja (a média, a sport-, a közművelődési és könyvtári intézmények . (Juhász–Szabó, 2016, Mohos, Kraiciné,2024).

A fogalom gazdagságát jelzi, hogy mások az informális tanulás kapcsán a tanulás térformáló erejéről (Kozma, 2016) térségi vetületeiről (Engler, Márkus 2016), tanuló városokról (Németh 2016) írnak.

Az informális tanulás: a munkaerőpiacon elvárt skillek forrása

- **soft skillek:** az empátia, alkalmazkodóképesség, kommunikáció a kritikus gondolkodás, kreativitás), az üzleti ismeretek a projektmenedzsmenti készségek. (Schulz,2008), és **személyes tulajdonságok:** alázatosság, a tanulási képesség, rugalmasság, megbízhatóság (Vámosi, Kiss, Kovács, 2023).
- **hard skillek:** (adatelemzés, digitális ismeretek és a technikai műveltség).
- **A munkaerőpiacon elvárt skilleket a formális képzések rendszere - beleértve a szakképzést - nem, vagy csak részben biztosítja. Az informális tanulás egyre nagyobb szerepet kap azzal, hogy a munkaerőpiac fókusza a kompetenciákra és készségekre helyeződik.**
- A munkaadók nem a magas szintű szakmai kompetenciákat és készségeket várják el a pályakezdőktől, hanem az alapvető kompetenciákat, mint a tanulási képesség, rugalmasság.

Ugyanakkor a fiatalok életében az offline közművelődési és kultúrafogyasztási szokások csökkenése figyelhető meg

- A fiatalok és fiatal felnőttek egyre kevésbé vannak jelen a közösségi művelődés és az önkéntesség színterein (Nagy et al, 2018; 2022), távol maradnak a tapasztalatszerzés biztosító kulturális és civil szervezetektől, az önkéntesség intézményeitől.
- A közművelődési és kulturális intézményekkel csak a kötelező iskolai közösségi szolgálathoz kötődő önkéntesség kapcsán kerülnek kapcsolatba. A kapcsolat a kötelező szolgálat végeztével csökken vagy megszűnik (Hegyi – Halmos, et al, 2022).
- **Nehéz motiválttá tenni a fiatalokat a életen át tartó tanulóira, benne a hagyományos kulturális, közművelődési informális tanulási lehetőségek igénybevételére.**

elte | ppk

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kutatás a fiatalok informális tanulási tapasztalatainak munkaerőpiaci jelentőségéről (ELTE PPK FTI)

Feltételezzük, hogy az aktív közösségi életet élő fiatalok körében

- az informális tanulás során szerzett **tapasztalatok jelentős hatással vannak a pályaválasztására, a választott pálya identitásának alakulására**, de a felnőttek életútja során hozott pályamódosítási döntéseket is befolyásolhatják.
- Pályaválasztásuk során **előnyben részesítik azokat a pályákat, foglalkozás típusokat, amelyek gyakorlásához** korábbi informális tanulásuk során **már szereztek tapasztalatokat**, megalapozódtak legfontosabb kompetenciáik

Kutatási kérdések

- **A kutatás célja:** a szabadidős aktivitás és a pályaorientáció, azon belül a felsőoktatási szakválasztás közötti kapcsolat feltárása

Kutatási kérdések

- A gyermek és ifjúkori szabadidős tevékenységek milyen munkaerőpiacon elvárt készségeket, skilleket alapoznak meg, fejlesztenek?
- Van-e a szabadidős tevékenységeknek pályaorientációs szerepük, hatásuk a szak- és pályaválasztásra? E tevékenységek befolyásolják-e, elősegítik-e a fiatalok továbbtanulási döntését?
- Tágabb értelemben hozzájárulnak-e a -főként a pályakezdők - munkaerőpiaci sikerességhez ahhoz, hogy az egyének sikeresek legyenek a gyorsan változó világ munkaerőpiacán és a mindennapok változó gyakorlatában.

elte | ppk

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Célcsoport és módszer

Célcsoport: közösség szervezés BA, rekreáció és életmód Bsc, emberi erőforrások Bsc, elsőéves alapszakos hallgatók

Módszer: többlépcsős, országos kérdőíves kutatás, amelynek első szakaszában pilot jelleggel fókuszcsoportos és kérdőíves lekérdezés történt. A kérdőívvel 167 kitöltőt értünk el, közülük 43% az emberi erőforrások alapszokról, 30% a közösség szervezés alapszokról és 27% a rekreáció és életmód alapszokról kerültek ki.

Jelen előadás az fókuszcsoportos interjú és kérdőíves módszerrel megvalósult, problémafeltáró, pilot jellegű kutatás néhány előzetes eredményét foglaljuk össze.

A ELTE PPK közösségszervezés és sportszervező szakos hallgatók (n=10) fókuszcsoportos vizsgálatának tanulságai

- Pályaválasztási motivációik tekintetében **nem volt lényegi eltérés a sport és a közösségszervezés szakosok között.**
- Négy olyan soft skillt találtunk, amelyek szignifikáns kapcsolatot mutattak a szabadidős tevékenységekkel: **önfejlesztés, proaktivitás, csapatmunka, problémamegoldás.**

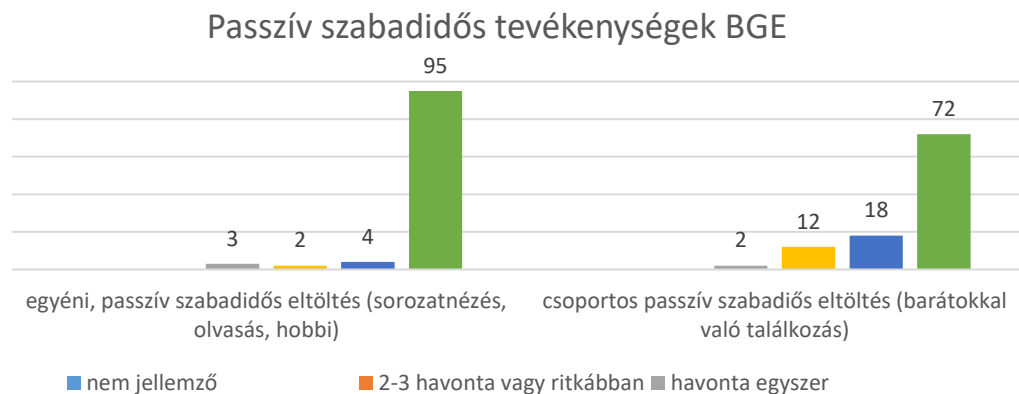
A hallgatók informális tanulási szinterei rendkívül változatosak, a formális és informális tanulási utak összefonódnak.

- A megkérdezettek **kevés olyan általános- és középiskolai helyzettel találkoztak, ahol az informális úton megszerzett kompetenciáikat, készségeiket alkalmazni tudták volna.**
- **Munkaerőpiaccal kapcsolatos ismereteik, tájékozottsága meglehetősen bizonytalanok, hiányosak.**
- Érdekes, hogy az online tér szerepét és dominanciáját a megkérdezettek nem nevesítették, többségük nem sorolta sem a hobbi, sem az informális tanulás szinterei közé. Ennek oka, hogy e generációt nem jellemzi a tudatos médiahasználat. Számukra nem egyértelmű hogy a médiafogyasztás, az online jelenlét egy jól elkülöníthető szabadidős cselekvési terület

A középiskolás évek alatt legmeghatározóbb szabadidős tevékenységek

Jelentős mértékű (az ELTE csoportban a tevékenység fele) az egyéni passzív és a csoportos passzív tevékenység mértéke és gyakorisága, ami hatással van a szakválasztási motivációkra.

A kérdőíves vizsgálat tanulságai (ELTE PPK FTI hallgatói) (n=48)

- A kérdőíves felmérés az alkalmazva nem támasztotta alá feltételezéseinket. Az SPSS és Excel alkalmazásával végzett korrelációs adatelemzés alapján **nem találtunk statisztikailag szignifikáns kapcsolatot a szabadidős tevékenységek gyakorisága, a szakválasztási elégedettség, a pályaválasztási döntés megerősítése között.** Ennek oka lehet:
 - egyrészt a meglehetősen **kis minta**
 - **a szak- és pályaválasztási döntésekre gyakorolt közvetlen hatásuk korlátozott,** annak ellenére, hogy a szabadidős tevékenységek és az informális tanulás segítheti a személyes fejlődést és a szakmai identitás kialakulását.
 - A szak- és pályaválasztási **döntés és az azzal kapcsolatos elégedettség több dimenziós és összetett jelenség,** amelyet számos egyéb tényező befolyásol, többek között a hallgatók szociális-kognitív háttere, személyes értékei, és a munkaerőpiaci trendek.
 - Fontos megjegyezni, hogy **a hallgatók válaszadási hajlandósága igen alacsony,** ami nagyban nehezíti a kutatások megvalósulását.
 - A fókuszcsoportos pilot kutatás
 - igazolták a kutatás irány és módszertan módosítására vonatkozó terveink helyességét, kutatás sikerességéhez.

A kérdőíves vizsgálat tanulságai: BGE emberi erőforrások szakos hallgatók (n=164)

- A megkérdezettek **egynegyede** szerint a szabadidős tevékenységeik által **kompetenciáik fejlődtek.**
- A választott pálya szempontjából legfontosabbnak tartották a **jó kommunikációt, a csapatmunkát és az együttműködési készséget, kisebb arányban a probléma megoldó képességet, az önállóságot, proaktivitást és a rugalmasságot** jelölték meg, de szerintük ezek az egyetemi képzés során is fejlődtek.
- A középiskolai éveiket **egyéni, passzív szabadidős tevékenységek jellemezték** (sorozatnézés, interneten eltöltött idő, olvasás), s e tevékenységeket **szakválasztásuk szempontjából csak kevesen gondolták fontosnak.**
- **A sport és művészeti tevékenységekkel sem jeleztek kapcsolatot,** pedig a kitöltők jelentős hányada rendszeresen sportolt, kevés a művészeti hobbi.
- A pálya- és **szakválasztásuk motivációját főként jövőjük potenciálja (jó megélhetés, elhelyezkedési lehetőségek) jelenti,** és csak kisebb mértékben a személyes érdeklődés, illetve a munkaerőpiaci kompetenciák megléte.

elte | ppk

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Végezetül a főbb tapasztalatok

- **Ami az informális tanulás fogalmát illeti sem az oktatás, sem a kutatás világában nincs konszenzus, mindenki által elfogadott definíció, legfeljebb abban van egyetértés. hogy az informális tanulás tágan értelmezendő, magában foglalja a közösségi interakciókat, a mindennapi tapasztalatszerzést, de része a kultúrafogyasztás számos területe, és ide értendő a digitális világ dimenziója is.**
- **A fiatalok életének meghatározó momentumai, tapasztalatai származnak az informális tanulási dimenzióból, azonban ilyen módon megszerzett készségeket, ezek munkaerőpiaci hasznosíthatóságát, értékét nem, vagy nehezen ismerik fel.**
- **. Az oktatás és a munkavilágában a bármilyen úton megszerzett tudás felismerése és elismerése, a validáció pedig napjaink nagy pedagógiai. andragógiai, és emberi erőforrásmenedzsmenthez köthető szakmai kihívása.**

Prognózisok

- A következő évtizedben **a munkavállalóknak olyan komplex és rugalmas kognitív készségekkel és képességekkel kell rendelkezniük, amelyek nem korlátozódnak egyetlen szakterületre vagy vállalati gyakorlatra, ezek az úgynevezett szakmafüggetlen készségek. „A tét a metaképességek (meta-skills) kialakítása, vagyis olyan készségeké, amelyek túlmutatnak egy adott tartalmon, technikán vagy eljáráson”** (Catalano 2018 idézi: Borbély-Pecze, 2022, 14.).
- **Vizsgálni kell a szakképzésbe vagy a felsőoktatásba belépő tanulók előzetes tudáselemeit, tapasztalatait, készségeit, motivációit, amelyekre a képzés során építeni lehetne, kellene,** mert nagyban befolyásolja a felsőoktatási intézmények helyzetét, rangsorban elfoglalt helyét, hallgatóinak számát.

Kihívások

- **Már nem az iskola minden tudás birtokosa:** formális, nem formális és informális tanulási tér egyenrangúsága
- **Tanulási esélyegyenlőtlenség kérdései** A kistelepüléseken a digitalizációs infrastruktúra és a személyi feltételek hiánya akadályozza az alapkészségeket fejlesztő jelenléti és/vagy digitális képzések sikerét. Lemorzsolódás!
- **Hiányzik a felnőttkori karrier tanácsadás rendszere (LLG),** a tanulást ösztönző szolgáltatások és támogatási konstrukciók rendszere.
- **Hiányzik a validáció intézményi háttere,** a végzettségek és kompetenciák egyéni nyomon követése („kompetenciakártya”).

elte | ppk

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Koltai Dénes a romák felzárkóztatásáért

- Végezetül visszatérve Koltai életművének jelentőségére nem hagyható figyelmen kívül, hogy
- Dénes mindenkor érzékeny volt a hátrányos helyzetű népesség problémáira, mint a régió tiszteletbeli cigány vajdája sokat tett a romák tanulás útján történő felzárkóztatásáért.
- A gazdasági verseny sürgető követelménye ráirányította a figyelmet a munkaerőpiaci tartalékot jelentő, különböző hátrányos helyzetű csoportok, sajátos tanulási szükségletű, közöttük a szocio-kulturális hátrányban és fogyatékossgal élők és a megváltozott munkaképességű személyek oktatásának és képzésének fontosságára.
- E társadalmi csoportok művelődésének, az alpműveltség és a szakképzettség megszerzése valójában életlehetőségük biztosításának feltétele, a gazdaság számára mozgósítható munkaerőt, a társadalom számára súlyos szociális probléma enyhítését jelenti, de ez sajátos és érzékeny művelődés- és oktatáspolitikai gondoskodást, tanulás-tanítás módszertani fejlesztést igényel.